

ARMENIAN TERROR

Bəşəriyyət yaranandan bu günə qədər xalqlar arasında ermənilər qədər vəhşi, qəddar toplum olmayıb. Təəssüflər olsun bu vəhşi toplum Azərbaycanın tarixi torpaqlarını köçürdü, nəticədə iki əsrdir ki, xalq olaraq erməni vəhşiliyindən əziyyət çəkirik. İki əsr ərzində ermənilərin soyqurumu siyasəti nəticəsində 2 milyondan çox azərbaycanlı öz həyatını itirib, minlərlə yaşayış məskəni, evlər, tarixi abidələr, memarlıq nümunələri dağıdılıb.

Bu baxımdan dünyanın nüfuzlu şair və yazıçıları, ziyalıları erməniləri ən qorxulu terrorçu toplum hesab edirlər. Artıq elmi cəhətdən sübuta yetirilib ki, erməni toplumunun hər biri potensial terrorçudur və ya terror etməyə meyillidir. O da faktlarla təsdiq olunub ki, bəzən ermənilər əyinlərinə keşiş paltarları geyinib, iri şəhərlərdə terror aktları törədiblər, yüzlərlə insanın ölümünü həyata keçiriblər. Hələ 17-ci və 18-ci əsrlərdə onların dini mərkəzi olan Eçmiədzin kilsəsinin əsas işi bölgədə pozucu rol oynamaq olub. Erməni katolikosları özlərini humanist mövqeli tərəf kimi göstərərək vaxtaşırı İrəvan xanlığına hücumlar təşkil edib, qarətlər, yanğınlar törədərək Kartli Xaxetiya çarlığı ilə İrəvan xanlığı arasında vasitəçilik etməyə çalışıblar.

Məkrli məqsədləri ilə hər iki tərəfdə ermənilərin sakit yaşayışını və xarici ölkələrdən köçürülməsini təmin etməkdən ibarət olub. Müəyyən hallarda çarlığa təlimatlar və satqınlıqları hesabına Karte-Kaxetiya çarlığının İrəvan xanlığına hücum etməsinə nail olmuşlar. 1780-ci ildə Karte-Kaxetiya çarlığının İrəvan xanlığına hücum etməsində erməni kilsəsinin xüsusi rolu olmuşdur. Nəticədə, İrəvanın məhv edilməsinin qarşısını almaq üçün xanlığın Karte-Kaxetiya siyasəti asılılıqda olmasına razılıq verməklə yanaşı, hər il çarlığa vergi verməyə vəd verilmişdir. Yalnız Osmanlı

imperiyasının yardımından sonra düşməne çevrilən qonşular İrəvan üzərində iddialarından əl çəkmişlər. Bundan sonra İrəvan xanlığı əvvəlki iqtisadi qüdrətini bərpa edə bilməmişdir. İrəvan xanlığında yaranan sakitlik bir qədər sonra İran şahlarının xanlığa olan hücumları ilə pozulmuşdur. 1795-ci ildə Ağa Məhəmməd xan Qacar İrəvan xanlığına hücum edərək Mirmehdi xanın nəvəsi Məhəmməd xanı hakimiyyətdən devirərək onun yerinə Əliqulu xanı İrəvan xanı təyin etmişdir. Amma Əliqulu xanın da hakimiyyəti uzun çəkməmişdir. 1779-cu ildə Ağa Məhəmməd xan Qacarin öldürülməsindən sonra Məhəmməd xan Əliqulu xanı devirərək İrəvanda hakimiyyəti ələ almışdır.

1779-cu ildə İrəvan əhalisinin 90 faizini azərbaycanlılar təşkil etmişdir

O dövrün tarixi sənədlərinə əsasən, demək olar ki, İrəvan xanlığında yaşayan əhalinin 90 faizi azərbaycanlılar, 10 faizini isə erməni, gürcü və digər xalqların nümayəndələri təşkil etmişlər. 1897-ci ildə Rusiya imperiyasının Qafqazda, eləcə də, İrəvanda əhalinin siyahıya alınması zamanı əldə olunan məlumatlarda Qarabağda əsasən azərbaycanlıların yaşadığı təsdiq olunub. Belə ki, siyahıya alınmaya görə xanlığda 313 min 178 azərbaycanlı 11 min 317 nəfəri ermənilər yaşamışdı. 1817-ci və

1819-cu illərdə İrəvanda olmuş ingilis arxeoloqu və səyyahı Robert Kerr Ports yazırdı ki, İrəvan xanlığının uzunluğu 200 mil, eni isə 100 mildir. Müasir erməni tarixçisi T.Akopyan da İrəvan xanlığının əhalisinin əsasən azərbaycanlılardan ibarət olduğunu və ərazisinin 24 min kvadratmetr olduğunu yazırdı. İrəvan şəhəri inzibati cəhətdən 3 məhəlləyə bölünürdü: şəhər məhəlləsi, Topbaşı məhəlləsi və Dəmirbulaq məhəlləsi. İrəvan xanlığında türkdilli azərbaycanlıların

mənimseməsi Qarabağın siyasi, hərbi, iqtisadi qüdrətinin artmasına səbəb olmuşdur. O, müdrik siyasət yürüdərək qonşu dövlətlərlə dostluq əlaqələri qurmuşdur. Bununla yanaşı, xan düşmənlə hücumlarından ehtiyat edərək Qarabağı, xüsusi ilə də paytaxt Şuşa ərazisini qalalarla, istehkam sədlərlə möhkəmləndirmişdir.

Məhz Pənəhəli xanın göstərişi əsasında 1748-ci ildə Barat, 1751-ci ildə Şahbulaq, 1750-ci ildə isə Şuşa qalası inşa edilmişdir. Bu

Məhəmməd həsən xan Qacardan sonra hakimiyyətə gələn Kərim xan Zənd Urmiyyə qalibiyətini zəfər günü kimi qeyd etmək üçün "Şiraz qonaqlığına dəvət edir. Bu qonaqlıqda Pənəhəli xan girov götürülür. Pənəhəli xanın İran şahının hiyləgərliyinin qurbanı olmasından sonra Qarabağda hakimiyyət uğrunda mübarizə başlayır. Bu mübarizə daha çox İbrahimxəlil xan və Mehribəy arasında gedir. Amansız döyüş İbrahim xanın Mehribəy bəyin üzərində qalibiyəti

Qafqazdan başlayan erməni terroru bütün dünyanı əhatə edir

Dünya ölkələri ermənilərin Qafqaza köçürülməsinin səhv siyasət olduğunu etiraf edirlər

yerli xalq olması sübuta yetirilmiş faktıdır.

Bunu Qafqazın ali baş komandanı general Paskeviç rəsmi məlumatlarda da qeyd etmişdir. İrəvan qalasını çox çətinliklə alan general Paskeviç İrəvan xanlığında əhalinin milli tərkibi haqda verdiyi məlumatda burada 10 min azərbaycanlı, 3 min erməni ailəsinin yaşadığını qeyd etmişdir. ABŞ-dan olan professor Castin Makkarti Rusiya işğalına - 1828-ci ilə qədər İrəvan xanlığı əhalisinin 80 faizinin azərbaycanlı olduğunu göstərir. S.Şopen 1828-1832-ci illərə qədər İrəvan xanlığı

dəfə də ermənilər məkrli, satqın, xəyanətkar fəaliyyətlərini davam etdirməklə möhkəmlənməkdə olan Qarabağ xanlığına təhlükələr yaratmağa çalışırdılar. Ermənilərin satqınlığını, xəyanətini bağışlamayan Pənəhəli xan onları cəzalandırmaq qərarına gəlir. Sarayda məclis quran Pənəhəli xan satqın erməni mülklərini ora dəvət edir. Xan erməni mülklərinin xəyanətini sübut etdikdən sonra onlardan beşini şəxsən özü məhv edir, qalanlarını isə ömürlük həbsdə saxlanılması üçün Ərbədil xanına təhvil verir. Sarayda keçirilən məclisdə erməni mülklərini zərərsizləşdirməsindən sonra ətrafdakı ermənilər də Pənəhəli xandan qorxmağa, onun əmrlərinə tabe olmağa başlamışlar. Məhz bundan sonra Pənəhəli xan Qarabağın ərazilərini genişləndir. Bunun da nəticəsində Pənəhəli xan

ilə başa çatır. İbrahimxəlil xanın hakimiyyətdə olduğu 1763-1806-cı illəri Qarabağın inkişaf tərəqqi dövrü hesab etmək olar. O dövrdə Qarabağın hərbi iqtisadi qüdrəti gürcü çarları ilə yanaşı, Rusiyaya ilan zəhəri verən erməni mülklərini də ciddi narahat etmişdir. Ona görə də, bu qüvvələr Qarabağa hücum təşkil etmək üçün birgə iş planı qururlar.

Amma 1787-1795-ci illərdə Rusiya ilə Osmanlı imperiyası arasında müharibənin başlanması birləşmiş qüvvələrin Qarabağa planlaşdırılan hücumlarının qarşısını almışdır. Bununla da Qarabağ xanlığı inkişafını və hərbi qüdrətini artırmaqda davam etdirmişdir. Amma bir həqiqət var ki, məkrli düşmənlər heç zaman yatmır. Düşmənlər hər zaman bölgənin aparıcı xanlıqlardan olan ərazini işğal etmək, insanları isə məhv etmək üçün fürsət gəzir. Bax, bu fürsəti əldə edən Rusiya, Gürcüstan və erməni mülkləri 1806-cı ilin iyunda İran şahının Şuşaya hücum etməsindən istifadə edərək Qarabağın ərazilərini işğal etməyə başladılar. Hətta Şuşadakı rus qarnizonunun rəisi mayor Lisamoviç Cıdır düzündə ailəsi ilə yaşayan İbrahimxəlil xanı xaincəsinə qətlə yetirir. Bununla da Qarabağ Rusiya imperiyasının işğal zonasına çevrilir. Sonrakı mərhələdə işğalçılar tədricən başqa ölkələrdən erməniləri bölgəyə köçürməklə mövqelərini möhkəmləndirməyə çalışmışlar. Nəticədə bölgə ağır və məşəqqətli dövrünü yaşamağa başlamışdır. Rusiyanın və xarici ölkələrin bir sıra güc mərkəzlərindən hərbi-siyasi dəstək alan ermənilər Azərbaycanın şəhər və kəndlərinə hücum edərək dinc insanları kütləvi şəkildə qətlə yetirmişlər. Bu qətləmə uzun illər davam etsə də, Rusiya və Avropanın ermənipərəst dairələri baş verənlərə susmuşlar. Çünki qanlı cinayətlərin baş verməsinə özləri dəstək olmuşlar. Lakin hazırkı proseslər onu təsdiq edir ki, bəzi dövlətlər, xüsusilə də Rusiya ermənilərə himayədarlıq etməklə onları Qafqaza köçürülməsini təmin etməklə səhvlərə yol verdiklərini anlayırlar. Bunu ara-sıra keçirdikləri konfranslarda, mətbuata verdikləri açıqlamalarında ifadə edirlər. Lakin səhvlərin etirafı yaxşı hal olsa da, problemin köklü həlli deyil. Yeni erməniizm və erməni terroru Qafqazdan bütün dünyaya yayılmaqdadır.

İLHAM ƏLİYEV